

ЩО СКАЗАТИ ТИМ, ХТО МАЄ СУМНІВИ В НЕОБХІДНОСТІ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ?

Конвенція Ради Європи про запобігання
насилъству стосовно жінок і домашньому насилъству
та боротьбу з цими явищами –
у питаннях та відповідях

Що сказати тим, хто має сумніви в необхідності ратифікації Стамбульської конвенції?

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству
стосовно жінок і домашньому насильству
та боротьбу з цими явищами – у питаннях та відповідях

Конвенція із запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, відома як Стамбульська конвенція, – це законодавча база Ради Європи для боротьби з насильством щодо жінок та дівчат. Йдеться про найкращі ідеї для протидії гендерному насильству, закріплені в одному документі.

Конвенція пропонує урядам країн необхідні стандарти для боротьби з насильством щодо жінок і дівчат та визначає, які саме дії уряди повинні робити для запобігання насильству, для захисту жертв і притягнення до відповідальності винних осіб. Документ базується на багаторічному досвіді відповідної роботи та визначенні найоптимальніших шляхів подолання гендерно обумовленого насильства та для його попередження. Конвенція має юридичну силу, тому будь-яка країна, яка її ратифікує (надає силу закону), повинна дотримуватися її положень.

Автори:

Левченко К. Б., докт. юр. наук, професор,
Легенька М. М., докт. філософ. права, Аносова Ю. О., канд. юр. наук,
Черепеха К. В., Дунебабіна О.А.

Рецензенти:

Байдик Віта, кандидатка психологічних наук,
завідувачка кафедри управління освітою Луганського ОІППО;
Поєдинок Ольга, кандидатка юридичних наук, адвокatesа,
доцентка кафедри міжнародного права Інституту Міжнародних відносин
Київського національного університету ім. Т. Шевченка

Підготовлено експертками ГО «Ла Страда-Україна» спільно з Урядовою уповноваженою з питань ґендерної політики, Апаратом Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики за участю громадських організацій «Жіночі перспективи», Національна Рада Жінок України, Інформаційно-консультативний жіночий центр, «Інсайт», «Центр соціальних та ґендерних досліджень», «Спілка жінок України».

Ця публікація стала можливою завдяки підтримці Уряду Канади в межах Проєкту «Голос жінок і лідерство – Україна», який впроваджується Українським Жіночим Фондом (УЖФ). Подана інформація не завжди відображає погляди Уряду Канади й УЖФ. Відповідальність за зміст інформації несе ГО «Ла Страда-Україна».

Рекомендовано до друку та використання
Науково-методичною радою ГО «Ла Страда-Україна»,
протокол № 5 від 30 вересня 2021 р.

Про Стамбульську конвенцію

Про Стамбульську конвенцію – Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами – написано та сказано чимало. Цей документ визнано найвищим міжнародним стандартом стосовно попередження та боротьби з такими видами насильства, який має бути втіленим у національному законодавстві та практиці.

Новизна Конвенції полягає в тому, що вперше в міжнародному документі, який обов'язковий до виконання країнами, котрі його ратифікували, йдеться не лише про дискримінацію жінок, але й про домашнє насильство (яке хоча й стосується здебільшого жінок, але також зачіпає чоловіків і хлопців), про різні вияви насильства стосовно жінок (сексуальне насильство, зокрема зґвалтування, примусовий шлюб, примусовий аборт, примусова стерилізація, каліцтво жіночих статевих органів, злочини заради так званої «честі», переслідування, сексуальні домагання).

Всі визначені в Конвенції види насильства розглядаються не як приватні питання особи, що постраждала, або внутрішні проблеми родини, а як злочини та порушення прав людини, відповідальність за реагування на які покладається на державу.

Чому потрібна була Конвенція із запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами?

Відповідь на це запитання з публікації Ради Європи:

«За останні 30 років деякими державами-членами Ради Європи були зроблені важливі кроки в напрямку протидії насильству, але чинного законодавства часто недостатньо дотримуються, послуги для потерпілих залишаються обмеженими чи недостатньо фінансуються, нерідко переважають сексистські підходи. Крім того, законодавство і підтримка, які доступні, сильно варіюються від однієї країни до іншої, створюючи величезні відмінності в захисті постраждалих. Стамбульська конвенція звертається до урядів, які ратифікували її, ухвалити всеосяжний комплекс заходів для боротьби з усіма формами насильства щодо жінок і домашнім насильством. Кожне положення Конвенції покликає запобігти насильству, допомогти постраждалим і забезпечити притягнення винних до відповідальності. Це вимагає криміналізації та запровадження санкцій щодо різних форм насильства над жінками, зокрема домашнього насильства, переслідування, сексуальних домагань і психологічного насильства. Акцентування уваги на насильстві стосовно жінок і усвідомлення того, що це є злочином, допоможе покласти цьому край». (Міфи та факти про Стамбульську конвенцію – <https://www.coe.int/en/web/genderequality/-/learn-about-myths-and-facts-about-the-istanbul-convention-in-ukraine>).

Станом на серпень 2021 року Стамбульську конвенцію ратифікували 34 із 47 держав-членів Ради Європи¹. Ще 12, включаючи Європейський Союз, підписали її, але поки що не ратифікували. В березні 2021 року Туреччина оголосила про денонсацію Конвенції і в липні вийшла з неї. До Стамбульської конвенції можуть долучатися й країни, які не є членами Ради Європи, але які визнають її стандарти та заходи щодо їхнього втілення на національному рівні.

Чому Конвенцію називають Стамбульською?

Конвенція була схвалена ОДНОГОЛОСНО всіма державами-членами Ради Європи та відкрита до підписання 11 травня 2011 року в Стамбулі під час міжнародної конференції, організованої за головування Туреччини в Раді Європи. Цьому передувала кількарічна робота експертів та представників урядів країн-членів Ради Європи, зокрема й України, а також міжнародних та громадських організацій, які мали право дорадчого голосу. За традицією Ради Європи документу нерідко присвоюється назва міста, де такий документ ухвалювався. Так Конвенція стала Стамбульською.

Про що Конвенція?

Коротку відповідь на це запитання дає вже її назва – про запобігання та боротьбу з домашнім насильством та насильством стосовно жінок. При цьому Конвенція базується на переконанні, що припинення насильства щодо жінок та домашнього насильства потребує комплексних та міжвідомчих заходів та стратегій, учасниками яких є не лише державні структури в особі соціальних служб, правоохоронних органів, судів, органів місцевого самоврядування, але й громадські організації, інші інститути громадянського суспільства, приватний сектор. Зміст Конвенції розгортається навколо двох основних принципів, стовпів Конвенції: захисту постраждалих від насильства та покарання кривдників. До них варто додати ще один, а саме – відповідальність держави за здійснення ефективної політики запобігання та протидії насильству та допомоги тим, хто її потребує. Положення статей Конвенції ґрунтуються на міжнародному досвіді запобігання та протидії насильству щодо жінок і домашньому насильству, на практиці, яка застосовується в цій царині в різних країнах, на моделях, які використовувалися впродовж тривалого часу та виявилися ефективними й плідними.

¹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures?module=signatures-by-treaty&treatynum=210>

Чи регулює Конвенція сімейне життя? Визначення сім'ї? Чи вимагає внесення змін до сімейного законодавства?

До цілей Конвенції не відноситься регулювання сімейного життя або складу сім'ї, саме тому вона не містить визначення поняття «сім'я» і не відстоює та не пропагує конкретний тип сімейних відносин або конфігурацію сімей.

Конвенція складається з 81 статті, які об'єднані в 12 глав.

Глава I формулює цілі, визначення понять, які застосовуються в Конвенції, декларує рівність і недискримінацію як вихідні принципи боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством, передбачає зобов'язання та належну увагу з боку держави та окреслює сферу застосування положень Конвенції. При цьому в ній підкреслюється спрямованість на протидію всім формам насильства стосовно жінок, зокрема домашньому насильству, яке зачіпає жінок непропорційно, але Конвенція захищає так само і чоловіків! Бо чоловіки також можуть бути постраждалими від деяких форм насильства, котрі охоплюються Конвенцією, приміром, такими, як домашнє насильство або примусові шлюби, хоча такі випадки трапляються рідше, ніж із жінками. В статті 2 прямо зазначається: «Сторони заохочуються застосовувати цю Конвенцію до всіх жертв домашнього насильства», зокрема й до дітей. Конвенція застосовується і в мирний час, і в ситуаціях збройного конфлікту, що важливо для України з огляду на збройну агресію Російської Федерації проти неї, яка триває вже восьмий рік.

Зміст таких понять, як «насильство стосовно жінок», «домашнє насильство», «насильство стосовно жінок за ґендерною ознакою», «ґендер», «жертва», розкривається в статті 3 «Визначення».

Найбільше дискусій, які точаться навколо Конвенції, стосується змістовного наповнення та тлумачення поняття «ґендер».

Що таке ґендер?

ґендер — це соціально закріплені ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків. Як пояснюють експерти Ради Європи, «мета використання терміну «ґендер» полягає не в тому, щоб замінити поняття «стать», яке відображає біологічні відмінності, і не в тому, щоб не вживати далі поняття «чоловік» і «жінка». Мета використання терміну «ґендер» — наголосити на тому, як багато проявів нерівності, стереотипів і, як наслідок, насильства випливає не з наявних біологічних відмінностей між жінками та чоловіками, а радше із соціально сконструйованих відмінностей,

із ставлення та сприйняття того, як жінка та чоловік мають бути представлені в соціальному житті. Конвенція має перед собою завдання запобігати й боротися з насильством щодо жінок у ширших рамках досягнення рівних прав та можливостей між жінками та чоловіками». «Складнощі навколо перекладу терміну «гендер» та його відмінності від поняття «стать» у тих мовах, де не існує прямого еквіваленту цього поняття, час від часу використовуються для підживлення суперечок навколо Конвенції та її наслідків. Такі складнощі не можуть розглядатися як привід для відмови від Конвенції або як перешкода на шляху до її імплементації. Конвенція не вимагає включити термін «гендер» з метою пристосування до національних правових систем, але, в свою чергу, використовує його для пояснення мети тих заходів, які мають ухвалити та впровадити держави. Конвенція вже була ратифікована та імплементується країнами, де використовуються мови, що не мають точного еквіваленту поняття «гендер» (вони належать до різних мовних груп, таких, як германська, романська або слов'янська), без того, щоб цей процес призводив до суперечностей».

Глава II Конвенції стосується системності, комплексності та скоординованості державної політики в сфері протидії всім формам насильства, наголошуючи на необхідності ефективної співпраці між усіма учасниками, до яких належать державні органи, національні установи з прав людини, недержавні формування та інші форми організації громадянського суспільства за наявності відповідного координуючого органу. Звертається увага на важливість матеріально-фінансового, організаційного, наукового, кадрового та інформаційного забезпечення.

Держави, що ратифікували Конвенцію, зобов'язуються призначити або створити один чи більше офіційних органів, які відповідатимуть за координацію, реалізацію, моніторинг та оцінку політики й заходів із запобігання та подолання всіх форм насильства, що підпадають під дію цієї Конвенції.

Важливою є стаття 9 щодо співпраці держави та громадських організацій у питаннях протидії насильству, яка виходить із принципу Ради Європи про стратегічне партнерство.

Глава III зорієнтована на профілактику насильства щодо жінок та домашнього насильства, яка має базуватися на відповідних соціокультурних змінах, нормативно-правовому регулюванні попередження насильства та зумовлює підвищення обізнаності населення та підготовку фахівців до роботи у зазначеній сфері.

Глава IV передбачає необхідність задіяння законодавчих чи інших заходів для захисту всіх постраждалих від будь-яких подальших актів

насильства. Такі заходи мають вживатися судовими органами, прокуратурою, правоохоронними органами, місцевими та регіональними органами, а також неурядовими організаціями й іншими відповідними структурами та суб'єктами. Передбачено створення та функціонування загальних і спеціалізованих служб підтримки, притулків, телефонних ліній допомоги, надання соціальних послуг фахівцями тощо.

Глава V «Матеріальне право» обумовлює цивільно-правові аспекти протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству. Цивільний позов розглядається як засіб правового захисту, визначається порядок вимоги та надання компенсацій, а також права на відвідування дітей членами сім'ї, які вчинили домашнє насильство. Підкреслюється необхідність запровадження країнами-учасницями Конвенції кримінальної відповідальності за скоєння домашнього насильства. Виділяються особливості юрисдикційного провадження у випадках насильства, обґрунтовані обставини, які визнаються обтяжуючими та передбачають вжиття відповідних санкцій і заходів.

Глава VI окреслює процедури кримінального переслідування, процесуального провадження та захисних заходів. Наголошується на необхідності вжиття невідкладних законодавчих чи інших заходів для того, щоб відповідальні правоохоронні органи негайно та належним чином реагували на всі форми насильства, зупиняли його та надавали захист жертвам.

Важливим є регламентування Конвенцією вжиття таких захисних заходів, як нагальні заборонні та обмежувальні приписи. Обмежувальні та захисні приписи повинні бути строковими, доступними, незалежно від їхнього правового провадження, забезпечувати невідкладний захист жертви насильства та не завдавати їй неналежного адміністративного чи фінансового ускладнення. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» містить поняття «обмежувальний припис» та «терміновий заборонний припис», які вже призначаються судами або органами поліції. Передбачаються законодавчі чи інші заходи для захисту законних прав та інтересів постраждалих від насильства та надання їм безоплатної правової допомоги.

Міграційні аспекти боротьби з домашнім насильством та насильством щодо жінок, а також особливості надання притулку жертвам такого насильства розглядаються в главі VII.

Глава VIII Конвенції присвячена питанням налагодження міжнародної співпраці з метою недопущення та боротьби з насильством щодо жінок, захисту та надання допомоги його жертвам, а також розслідувань або проваджень стосовно таких правопорушень. Особлива увага при-

діляється інформаційному забезпеченню протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі з урахуванням необхідності захисту персональних даних.

Глава IX регламентує процедури та механізми моніторингу виконання країнами-учасницями Конвенції її вимог. Зазначений моніторинг покладається на групу експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства – ГРЕВІО. Визначені засади формування та організаційного забезпечення діяльності ГРЕВІО. Також передбачено функціонування Комітету Сторін, який складається з представників Сторін цієї Конвенції та скликається Генеральним секретарем Ради Європи.

У главі X передбачається зв'язок Конвенції з іншими міжнародними інструментами, обумовлюється можливість укладання державами-учасницями двосторонніх чи багатосторонніх угод з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі з метою посилення положень чи сприяння застосуванню принципів зазначеної протидії.

Глава XI передбачає процедуру внесення поправок до Конвенції, а глава XII містить «Прикінцеві положення», які визначають особливості дії Конвенції, а також процедури її підписання, набуття чинності, приєднання, територіального застосування та денонсації.

Попри актуальність Стамбульська конвенція продовжує викликати жваві дискусії та досі не ратифікована Україною, яка підписала цей документ ще 11 листопада 2011 року. Конвенція є вкрай важливою, бо закладає сучасні цивілізаційні підвалини для ведення політики в згаданій сфері. Але навколо Конвенції назбиралося не менше міфів, ніж навколо поняття «гендер».

Тож актуальним завданням є розвінчування міфів, поширення правдивої інформації про Конвенцію, яка має допомогти у вирішенні наявних проблем, зменшити рівень радикалізації суспільства та зібрати голоси депутатів для її ратифікації.

Саме для цього і підготовлена публікація, яку ви тримаєте в руках.

*Урядова уповноважена з питань гендерної політики
Катерина Левченко*

ОСНОВНІ МЕСЕДЖІ СТАМУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

1. Насильство над жінками – це порушення прав людини та форма дискримінації.
2. Необхідно покласти край насильству над жінками та домашньому насильству.
3. Реальною загрозою для сімей є саме насильство, а не заходи, які мають на меті захищати та підтримувати жертв такого насильства.
4. Конвенція містить вичерпний перелік зобов'язань і не має «під-тексту», не вимагає легалізації цивільного партнерства.
5. Конвенція не регулює сімейне життя та/або структуру сім'ї, так само не містить визначення поняття «сім'я», а також не сприяє певному типу сімейного середовища.
6. Для держав запобігання та боротьба з насильством над жінками не є питанням доброї волі – це юридичне зобов'язання.
7. Насильство над жінками та домашнє насильство не є приватними питаннями. Держави зобов'язані запобігати насильству, захищати жертв та карати винних.
8. Стамбульська конвенція застосовується в мирний час і в умовах збройного конфлікту.
9. Стамбульська конвенція – це заклик до дії: для країн – підписання та ратифікація Конвенції; для урядів – розробка та впровадження політики відповідно до вимог Конвенції; для парламентів та парламентарів – постійний перегляд законодавства та моніторинг ефективності заходів; для місцевої влади та громадянського суспільства – активна участь у реагуванні на прояви насильства стосовно жінок.
10. Ліквідація насильства щодо жінок повинна бути ціллю, яка об'єднує всіх нас.

ЧАСТИНА 1.

ЧОМУ ВАЖЛИВО РАТИФІКУВАТИ СТАМБУЛЬСЬКУ КОНВЕНЦІЮ: АРГУМЕНТИ

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО VS МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

На шляху до ратифікації Україною Конвенції Ради Європи із запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу з цими явищами суттєвою перешкодою є поширення думки про самодостатність національного законодавства в цій сфері: мовляв, Конвенцію не потрібно ратифікувати, оскільки розроблене та прийняте національне законодавство є достатнім для захисту від насильства. При цьому посилення відбуваються, перш за все, на Закон України «Про запобігання та боротьбу з домашнім насильством».

З нашої точки зору, на сьогодні це є найактуальнішою темою комунікації з народними депутатами України та з суспільством в цілому задля підтримки ратифікації Конвенції.

1. ВИСОКА ОЦІНКА КОНВЕНЦІЇ ДАНА ВПЛИВОВИМИ КЕРІВНИКАМИ КРАЇН ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЧИЯ ДУМКА ТА ПОЗИЦІЯ НЕ Є БАЙДУЖИМИ ДЛЯ УКРАЇНИ.

1) **Президент США Джо Байден:** «Раптовий і необґрунтований вихід Туреччини з Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, більш відомої як Стамбульська конвенція, глибоко розчаровує. У всьому світі ми спостерігаємо збільшення кількості випадків домашнього насильства, включаючи повідомлення про зростання феміциду у Туреччині, першій країні, яка підписала конвенцію. Країни повинні працювати над посиленням та поновленням своїх зобов'язань щодо припинення насильства над жінками, не відкидаючи міжнародних договорів, спрямованих на захист жінок та притягнення до кривдників відповідальності. Це є кроком назад для міжнародного руху за припинення насильства проти жінок у всьому світі»².

² Реакція Президента США Джо Байдена на вихід Туреччини з Конвенції <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/21/statement-by-president-biden-on-turkeys-withdrawal-from-the-istanbul-convention/>.

2) **Верховний представник Євросоюзу із закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель:** «Стамбульська конвенція - перший міжнародний юридично обов'язковий інструмент боротьби з насильством проти жінок та домашнім насильством. Вона спрямована на забезпечення суттєвого правового захисту жінок та дівчат у всьому світі. Сьогодні це як ніколи важливо, оскільки внаслідок пандемії COVID-19 та багатьох конфліктів, де в першу чергу стають жертвами жінки, насильство проти жінок та дівчат зросло до нових рівнів у всьому світі.

Настав час продемонструвати лідерство та посилити глобальні зусилля по боротьбі з насильством щодо жінок та дівчат, а не відступати. Ось чому ми глибоко шкодуємо та занепокоєні рішенням турецького уряду вийти з цієї конвенції... Це рішення ризикує поставити під загрозу захист та основні права жінок і дівчат у Туреччині. Воно також посиляє небезпечні повідомлення всьому світу.

Тому ми закликаємо Туреччину скасувати своє рішення. Ми сподіваємось, що незабаром Туреччина знову приєднається до Європейського Союзу у захисті прав жінок та дівчат, що є одним з основоположних елементів прав людини, миру, безпеки та рівності у XXI ст.»³.

3) **Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн:** «Насильство над жінками не повинно толеруватися. Жінки заслуговують на міцну правову базу для їх захисту.

Я підтримую Стамбульську конвенцію і закликаю всіх підписантів ратифікувати її»⁴.

Народний депутат (фракція «Слуга народу»), доктор юридичних наук Олександр Мережко в червні 2021 року ініціював створення міжфракційного депутатського об'єднання «За ратифікацію Стамбульської конвенції».

³ Заява Жозепа Борреля щодо відмови Туреччини від Стамбульської конвенції https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/95380/turkey-statement-high-representativevice-president-josep-borrell-turkey%E2%80%99s-withdrawal-istanbul_en.

⁴ Реакція Президентки Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн на вихід Туреччини з Конвенції <https://twitter.com/vonderleyen/status/1373506255940161541>.

2. КОНВЕНЦІЯ, ЯК І ІНШІ МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ, ЩО РАТИФІКОВАНІ ДЕРЖАВОЮ, ВСТАНОВЛЮЄ НЕ ЛИШЕ ВИМОГИ ДО ПЕРЕГЛЯДУ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НА ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ, АЛЕ ОБУМОВЛЮЄ РАМКИ СУМЛІННОГО ДОТРИМАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ.

Частина перша статті 15 Закону України «Про міжнародні договори» наголошує на зобов'язанні держави щодо сумлінного дотримання чинних міжнародних договорів України відповідно до норм міжнародного права.

Йдеться, зокрема про ухвалені документи (формально чинні), але такі, що не впроваджуються в життя.

3. РАТИФІКАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ ВСТАНОВЛЮЄ РАМКИ МОНІТОРИНГУ ТА ЗВІТНОСТІ ПЕРЕД МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ Й СТРУКТУРАМИ.

Участь держави у процесах звітності демонструє її стійкі наміри бути частиною міжнародної спільноти, яка не лише забезпечує стандарти захисту прав людини, а й перебуває в постійному діалозі щодо пошуку, просування та забезпечення кращих міжнародних механізмів захисту прав жінок.

Ратифікація Стамбульської конвенції, з одного боку, дозволить забезпечити ефективний механізм моніторингу та контролю за виконанням законодавства з протидії домашньому насильству, а з іншого, участь держави в цих процесах звітності продемонструє стійкі наміри України бути частиною міжнародної спільноти, яка забезпечує дотримання стандартів щодо захисту прав людини.

Регулярний моніторинг дає можливість бачити як прогрес, так і проблеми, отже, ухвалювати за його наслідками ефективні заходи реагування.

4. НЕ ВСІ ПОЛОЖЕННЯ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА БОРТЬБУ З ЦИМИ ЯВИЩАМИ ВІДОБРАЖЕНІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.

Це стосується, зокрема права постраждалих від насильства на компенсацію від держави. Так, у другій частині статті 30 окреслюються підстави щодо надання саме державної компенсації (що не перешкоджає

сторонам вимагати повернення наданої компенсації від правопорушника за умови належного забезпечення безпеки жертви). Водночас в Україні не надається компенсація з державних фондів жертвам насильницьких злочинів, зокрема й домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Отже загальноправові механізми реалізації на практиці цієї норми Конвенції відсутні.

5. РАТИФІКАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ – ЦЕ ВАЖЛИВИЙ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КРОК, ЯКИЙ ГАРМОНІЗУЄ НАЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ПОЛІТИКИ З ПРАКТИКАМИ НАЙУСПІШНІШИХ КРАЇН ЄВРОПИ У ПОДОЛАННІ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК.

Особливої ваги цей аргумент набуває на тлі денонсації Конвенції Туреччиною та стабільної позиції Росії проти законодавства щодо домашнього насильства, Стамбульської конвенції та взагалі проти європейсько-го та євроінтеграційного вибору сусідніх країн.

6. КОНВЕНЦІЯ ВСТАНОВЛЮЄ МІНІМАЛЬНІ ТА МАКСИМАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ З БОКУ ДЕРЖАВ, ЗОКРЕМА СТАНДАРТИ НАДАННЯ ПОСЛУГ ПОСТРАЖДАЛИМ (ТАКИЙ ПІДХІД НЕ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ В ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ).

Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (стаття 7) передбачені повноваження Мінсоцполітики щодо затвердження стандарту надання соціальних послуг особам, які постраждали від домашнього насильства. Водночас такий стандарт досі не затверджений. Його відсутність суперечить Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами.

Тож її ратифікація була б запорукою створення умов для надання допомоги постраждалим.

7. КОНВЕНЦІЯ ПРОПОНУЄ КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ, ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ЖІНОК ТА НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД НЬОГО.

Моніторинг виконання ВСІХ зобов'язань неможливий без комплексного підходу, який і дає ратифікація Конвенції.

8. РАТИФІКАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА БОРТЬБУ З ЦИМИ ЯВИЩАМИ ПОСИЛЮЄ ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПОСТРАЖДАЛИХ ТА ПОЛІПШУЄ ЇХНІЙ ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ.

Так ратифікована Конвенція дає змогу постраждалим додатково посилатися на її норми при розгляді справ/проваджень у судах.

Наприклад, Постанова Верховного Суду колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 7 квітня 2020 року, справа № 647/1931/19 (провадження № 51-174км20) зазначає: «17. Хоча Стамбульська конвенція до цього часу Україною не ратифікована, однак пряме посилання на неї в законі зобов'язує Суд при визначенні «домашнього насильства» та «злочину, пов'язаного з домашнім насильством» брати до уваги не лише національне законодавство, але й положення цієї Конвенції, а також інших міжнародних договорів та дотичну практику міжнародних органів у тій частині, в якій вони важливі для розуміння її положень».

Окрім того ратифікація Конвенції дає можливість постраждалим отримати захист у міжнародних судових інстанціях у разі не отримання такого захисту в національних судах.

Фактично Конвенція є додатковим механізмом, який дозволить ефективно реагувати на випадки насильства, запобігати його проявам, а також запровадити контроль за дотриманням Україною своїх міжнародних зобов'язань.

Наприклад, Європейський суд з прав людини в своїй аргументації до рішення «Levchuk v. Ukraine» звернув увагу, що Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) підписана, але дотепер не ратифікована Україною, і процитував звернення Уповноваженого з прав людини Ради Європи до спікера українського парламенту, де було роз'яснення важливості даного документу та заклик сприяти ратифікації Стамбульської конвенції.

9. РАТИФІКАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВСТАНОВЛЕННЯ КРАЇНАМИ-УЧАСНИЦЯМИ КОНВЕНЦІЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ РАМКИ В ПИТАННЯХ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ЖІНОК ТА ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ, А ОТЖЕ ЦЕ СУТТЄВИЙ КРОК У ПРИВЕДЕННІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА РУХ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.

Наприклад, попри ухвалені законодавчі зміни, законодавство України не містить визначення та встановлення відповідальності за такі діяння, як сталкінг (переслідування), а також сексуальні домагання (харасмент), які мають бути суб'єктом «кримінальних чи інших законодавчо визначених санкцій».

10. ПІДТРИМКА НЕРАТИФІКАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ СТОСОВНО ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА БОРТЬБУ З ЦИМИ ЯВИЩАМИ СПРИЯЄ ДІЯМ РОСІЇ, ЯКА ВДАЄТЬСЯ ДО ПОСЛІДОВНИХ І ЦІЛЕСПРЯМОВАНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗРУЙНУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ДИСКРЕДИТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, СЕРЕД ЯКИХ І РАДА ЄВРОПИ.

Росія не підписала Стамбульську конвенцію. До «російського портфоліо» варто додати відмову від виконання рішень Європейського суду з прав людини, порушення міжнародних договорів, ігнорування статутів міжнародних організацій, що є складовою одного процесу.

Політичні цілі РФ в контексті її руськомірської ідеології узагальнені авторами ґрунтовного дослідження «Світова гібридна війна: український фронт».

Для створення багатополярного світу, на думку основного ідеолога «руського миру» Олександра Дугіна, необхідно «повністю обрушити стратегічне домінування США у світовому масштабі, розчленувати євроатлантичне співтовариство на Північну Америку та континентальну Європу, скинути капіталізм та світову фінансову олігархію, відмовитися від техніки як долі, викорчувувати з корінням більшість західних колоніальних практик, звільнитися від вестернізаційних елементів незахідних релігій і сакральності, викрити лібералізм як тоталітарну ідеологію і повстати проти нього, цілком відкинути гендерну політику, повернутися до традиційних практик сім'ї – тобто, одним словом, увійти в цілком нове постзахідне століття».

У Росії відсутній закон про боротьбу з насильством. Більш того, 2019 року тут були декриміналізовані дії, пов'язані з домашнім насильством. Відносно цього явища відбувається політика заперечення і не підтримки постраждалих. Тож відмова від ратифікації Конвенції лежить у руслі ідеології «руського миру» і є виявом гібридної загрози для України.

11. КОНВЕНЦІЯ ДОЗВОЛИТЬ ЗАХИЩАТИ УКРАЇНОК І УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ (ДЕ УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО НЕ ПРАЦЮЄ).

Відповідно до частини 2 статті 44 Конвенції «Юрисдикція», «сторони докладають зусиль для вжиття необхідних законодавчих або інших заходів з метою встановлення юрисдикції над будь-яким правопорушенням, установленим відповідно до цієї Конвенції, якщо правопорушення вчинено проти одного з їхніх громадян або особи, яка постійно проживає на їхній території».

Такі злочини, як сексуальне насильство та зґвалтування, примусовий шлюб, каліцтво жіночих геніталій, примусовий аборт або примусова стерилізація, підлягають криміналізації незалежно від умови, що дії криміналізовано в місці, де їх було вчинено. Крім того, для країн, які ратифікували Конвенцію, кримінальне переслідування може бути розпочато незалежно від повідомлення жертви правопорушення або надання інформації державою, на території якої було вчинено правопорушення.

Сторони Конвенції також зобов'язані встановити юрисдикцію над правопорушеннями, встановленими відповідно до цієї Конвенції, у випадках, коли ймовірний правопорушник присутній на їхній території та не підлягає екстрадиції іншій Стороні лише на підставі свого громадянства.

Україна потребує ратифікації Стамбульської конвенції, бо це міжнародна угода, яка створює комплексні стандарти та кращі механізми, що мають бути втілені в національному законодавстві.

ЧАСТИНА 2.

ЯКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ТА ГРОМАДЯНОК ДОПОМОЖЕ ВИРІШИТИ СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ

ПРОБЛЕМА 1

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДЯНИ ПОТЕРПАЮТЬ ВІД ҐЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА, ЗОКРЕМА ДОМАШНЬОГО НЕ ЛИШЕ В УКРАЇНІ, АЛЕ Й ЗА КОРДОНОМ. МАСШТАБИ ЦЬОГО ЯВИЩА, ЯКЕ ЗАГОСТРИЛОСЯ ЧЕРЕЗ ПАНДЕМІЮ COVID-19, Є ЗНАЧНИМИ. ВОДНОЧАС ВІДСУТНІ ДАНІ ТА СТАТИСТИКА ЩОДО НАСИЛЬСТВА, ЗОКРЕМА ДОМАШНЬОГО СТОСОВНО УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ЗА КОРДОНОМ.

За даними Національної поліції України, за 12 місяців 2020 року надійшло 208 784 звернень щодо домашнього насильства; складено 133 690 адміністративних протоколів за ст. 173-2 КУАП; винесено 42 179 термінових заборонних приписів щодо кривдників; на обліку перебуває 81 968 кривдників. У 2020 році також спостерігалася тенденція щодо зростання кількості облікованих кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством: за цей період зафіксовано 3 972 таких порушення (за аналогічний період 2019 року – 2 554 порушення), а також – 2 213 облікованих кримінальних правопорушень за статтею 126-1 Кримінального кодексу України «Домашнє насильство» (за аналогічний період 2019 року – 1 068).

На Національній гарячій лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та ґендерної дискримінації, роботу якої впроваджує ГО «Ла Страда-Україна», в 2020 році надано 29 511 консультацій, з яких 95,7% безпосередньо стосувалися питання домашнього насильства.

Різні уповноважені суб'єкти, котрі здійснюють діяльність із протидії та запобігання домашньому насильству, збирають статистичну та іншу інформацію стосовно реагування на випадки насильства. Однак збір статистичних даних щодо того, скільки громадян і громадянок України, які постраждали від ґендерно зумовленого, зокрема домашнього, насильства, за кордоном не здійснюється. Зокрема таку інформацію не збирають та не виокремлюють консульські установи України за кордоном.

Офісом Генерального прокурора також не виокремлюється статистика щодо кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством і насильством за ознакою статі, вчинених проти громадян та громадянок України за кордоном, а також щодо надання міжнародної правової допомоги в таких справах.

Не збирається інформація й щодо того, скільки громадян і громадянок України, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі та зверталися до центрів із надання безоплатної правової допомоги, потерпіли від такого насильства під час перебування за кордоном.

Згідно з даними, наданими ГО «Ла Страда-Україна», в 2020 році на Національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації надійшло 119 звернень українських громадян щодо насильства за кордоном (від 99 жінок та 20 чоловіків). Найбільше дзвінків, а саме 25%, надійшло з Польщі. Іншими країнами, з яких надходила велика кількість дзвінків, були: США, Іспанія, Чехія, Канада, Італія, Російська Федерація. Поодинокі звернення надходили також із Йорданії, Малайзії, Німеччини, Франції та інших країн.

Висновок

Категорія українських громадян, які постраждали від домашнього насильства за кордоном, випадає з поля зору органів державної влади, тому вони є незахищеними від злочину, а кривдники залишаються непокараними.

Як допоможе вирішити проблему ратифікація Стамбульської конвенції?

Ратифікація Стамбульської конвенції закладає правові основи для звернення уваги до питань захисту від насильства громадян, які постраждали за кордоном.

Налагодження регулярного збору статистичних даних щодо всіх форм гендерно зумовленого насильства є стандартом, закріпленим статтею 11 Стамбульської конвенції.

Крім того, відповідно до частини 2 статті 11 Конвенції держави-стосовни проводять опитування населення на регулярній основі для оцінки поширення й тенденцій всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування Конвенції.

Додаткові пропозиції

При зборі статистичних даних профільними відомствами/міністерствами, що здійснюють функції, пов'язані із запобіганням та протидією домашньому насильству, необхідно виокремлювати категорію звернень громадян та громадянок України, які постраждали від насильства за кордоном.

При проведенні опитувань для оцінки поширення й тенденцій всіх форм насильства, що підпадають під сферу застосування Конвенції, включати питання, що стосуються ситуацій насильства відносно українських громадян за кордоном.

ПРОБЛЕМА 2

НЕОБІЗНАНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ТРАДИЦІЙ ІНШИХ КРАЇН І НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ.

Часто громадяни та громадянки України, котрі потрапляють за кордоном у ситуації ґендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього, опиняються в них через свою необізнаність із даною проблематикою. Зокрема вони можуть не знати законодавства країни перебування, системи суб'єктів, які відповідають за запобігання та протидію насильству, не мати інформації про діяльність служб, які надають захист постраждалим.

Не знаючи особливостей законодавства та функціонування механізму протидії насильства в державі перебування та не отримавши необхідної фахової допомоги в українських консульських установах, постраждалі особи часто змушені звертатися до громадських організацій на території України.

Нерідко ті, хто постраждав від домашнього чи ґендерно зумовленого насильства за кордоном, не знають і про систему національного законодавства, уповноважені органи та послуги, якими вони можуть скористатися після повернення в Україну. Так, за даними Координаційного центру з надання правової допомоги, за 2020 рік за правовою допомогою у питаннях домашнього насильства до центрів з надання безоплатної правової допомоги звернулися всього 1 200 осіб (наразі Координаційний центр з надання правової допомоги не відстежує, яка частина з цих звернень надходить від громадян, які постраждали від насильства за кордоном). Цей показник значно нижчий порівняно з іншими категоріями звернень.

Висновок

Необхідно здійснити комплексні заходи для підвищення обізнаності громадян та громадянок України, які виїхали чи лише планують виїжджати за кордон, щодо особливостей законодавства, уповноважених органів із питань протидії гендерно зумовленому насильству, зокрема домашньому, про спеціалізовані служби підтримки та громадські організації з відповідних питань у різних країнах світу.

Такі інформаційні заходи мають проводитись як на території України (наприклад, через систему центрів з надання безоплатної правової допомоги, через громадські організації тощо), так і на території іноземних держав (через консульські установи України).

У даному контексті важливість ратифікації Стамбульської конвенції полягає в тому, що застосування положення її глави VIII про міжнародне співробітництво сприяє налагодженню збору відповідної інформації від уповноважених органів держав-сторін Конвенції. Так само в зборі та обміні такою інформацією між державами-сторонами Конвенції будуть зацікавлені і моніторингові органи Конвенції (ГРЕВІО, Комітет сторін).

Додаткові пропозиції

Посилити загальне інформування громадян про послуги центрів з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

Провести окрему кампанію з метою інформування про право на отримання послуг громадянами та громадянками України, що постраждали від насильства за кордоном.

Використовувати різні канали інформування, зокрема канали центрів надання безоплатної правової допомоги та консульські установи України за кордоном.

Для забезпечення ефективної роботи консульських установ із надання консульського захисту та проведення правопросвітницьких заходів організувати збір інформації (із залученням міжнародних та громадських організацій) про систему суб'єктів із запобігання та протидії гендерно зумовленому, зокрема домашньому, насильству в інших державах, а також подбати про підготовку інформаційних матеріалів для розповсюдження через консульські установи та громадські організації.

ПРОБЛЕМА 3

ПОПРИ ВЕЛИКУ КІЛЬКІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ, УХВАЛЕНИХ В УКРАЇНІ З МЕТОЮ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ, ЗАЛИШАЄТЬСЯ БАГАТО АСПЕКТІВ, ЯКІ ПЕРЕДБАЧЕНІ В ЦІЙ КОНВЕНЦІЇ, ОДНАК НЕ ВІДОБРАЖЕНІ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.

Приклади розбіжностей

1) **Неузгодженість термінології**, що застосовується в чинному українському законодавстві, з термінологією Стамбульської конвенції, зокрема з термінами, визначеними в статті 3 Конвенції.

Наприклад, терміни «насильство стосовно жінок» та «насильство стосовно жінок за гендерною ознакою», визначені в статті 3 Стамбульської конвенції, є ширшими за відповідний їм термін «насильство за ознакою статі», визначений в статті 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Зокрема в Стамбульській конвенції відповідне насильство, в першу чергу, розглядається як порушення прав людини та форма дискримінації, що може виявлятися у формі протиправних діянь («актів насильства»), тоді як у Законі насильство за ознакою статі розглядається лише як протиправне діяння. Крім того, згідно зі Стамбульською конвенцією, результатом відповідних протиправних діянь «є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода». А відповідно до Закону, протиправними класифікуються лише ті діяння, які «завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди», тобто відповідна шкода має бути реальною, а не потенційною. Згідно з визначенням Стамбульської конвенції, насильство включає «погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі». У Законі йдеться лише про «погрози таких дій».

Власне самі поняття «насильство за гендерною ознакою» та «насильство за ознакою статі», що використовуються відповідно в Конвенції та в Законі, не можуть бути цілком тотожними за своїм змістом через різницю понять «стать» та «гендер».

Стамбульська конвенція є цілісним документом, де всі частини узгоджені одна з одною, в українському законодавстві маємо окремі запозичення в різних нормативних правових актах (НПА), що часто неузгоджені та не мають посилань один на одного у відповідних частинах. Тож краще якомога менше відходити від змісту Конвенції (принаймні від її суті), в тексті якої конкретизується, які саме порушення можуть визначатися як насильство стосовно жінок (у главі V наведено перелік таких порушень, хоча він не є невичерпним). Однак ні в Законі України «Про

забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», ні в інших законодавчих актах України (зокрема в Законі № 2227-VIII⁵) не наводиться перелік тих протиправних діянь, які можуть визначатися як насильство за ознакою статі, як це передбачено Стамбульською конвенцією. У свою чергу, в правозастосовній практиці відсутність закріпленого переліку діянь, які визначаються як насильство за ознакою статі, часто призводить до негативних наслідків, коли те чи інше діяння відповідно не ідентифікується як суб'єктами, що здійснюють заходи в сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, так і самими постраждалими.

2) Невизначеність окремих злочинів у кримінальному законодавстві України.

Зокрема не визначені злочини, передбачені в статтях 34 та 40 Стамбульської конвенції.

Так, статтю 34 передбачається необхідність криміналізації переслідування (сталкінгу). Однак відповідне діяння не лише не криміналізоване в українському законодавстві, відсутнє навіть його визначення.

Сексуальні домагання, про які йдеться в статті 40, в законодавстві України не визначені окремим злочином чи адміністративним правопорушенням (хоча окремі їхні елементи можуть підпадати під дію статті 153 Кримінального кодексу («сексуальне насильство») чи статті 173-2 КУпАП («насильство за ознакою статі»)). Хоча визначення сексуальних домагань міститься в статті 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», воно не збігається та є значно вужчим за визначення, наведене в Стамбульській конвенції. Наприклад, у Законі не передбачено, що сексуальні домагання можуть виявлятися у формі невербальної поведінки, як це закріплено в Конвенції; також, згідно із Законом, постраждала особа й кривдник мають перебувати у відносинах підпорядкування, тоді як у Конвенції відсутнє таке обмеження.

3) Не визначення консульських установ суб'єктами, які здійснюють заходи із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі відповідно до Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

⁵ Так, навіть у Законі № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», яким до кримінального законодавства України фактично інкорпорується майже всі матеріальні положення Стамбульської конвенції щодо злочинів, вчинених за гендерною ознакою, відсутня будь-яка згадка, що всі передбачені злочини належать до відповідної категорії.

Частиною 5 статті 18 Стамбульської конвенції серед загальних зобов'язань держав із захисту та підтримки постраждалих передбачається забезпечення консульського й іншого захисту та підтримки громадянам держав-сторін Конвенції. Але наразі в законодавстві України з питань запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі відсутнє положення, яке б передбачало покладання на консульські установи спеціалізованих функцій із запобігання та протидії такому насильству.

4) **Відсутність із боку України юрисдикції** над особами, що вчинили злочини, пов'язані з домашнім насильством та більшістю проявів ґендерно зумовленого насильства за межами України проти українських громадян.

Висновок

Існують розбіжності між положеннями Стамбульської конвенції та національним законодавством.

Як допоможе вирішити проблему ратифікація Стамбульської конвенції?

Стамбульська конвенція встановлює вищі стандарти, ніж наразі передбачені в національному законодавстві. Тож зобов'язання, взяті при її ратифікації Україною, окреслять відповідний напрямок розвитку та подальшого вдосконалення законодавчої бази. Ратифікація Конвенції також надасть ширші можливості для встановлення юрисдикції України над правопорушеннями, визначеними відповідно до її положень, там, де раніше така юрисдикція не здійснювалась.

Частина 2 статті 44 Стамбульської конвенції передбачає, що Сторони мають вживати заходів для встановлення юрисдикції над будь-яким правопорушенням, установленим відповідно до Конвенції, якщо правопорушення вчинено проти одного з їхніх громадян або особи, яка постійно проживає на їхній території.

Згідно зі статтею 8 Кримінального кодексу, Україна має юрисдикцію над іноземними громадянами, що вчинили злочини за межами України проти громадян України, лише за умови, що ці злочини належать до категорії тяжких чи особливо тяжких. Однак домашнє насильство та більшість злочинів, вчинених за ознакою статі, не належать до категорії тяжких чи особливо тяжких злочинів. Відповідно, наразі наша держава не може притягнути до кримінальної відповідальності іноземців чи осіб без громадянства за вчинення проти громадян та громадянок України більшості правопорушень, установлених Конвенцією.

Частина 3 статті 44 Стамбульської конвенції передбачає, що для кримінального переслідування правопорушень, установлених відповідно до статей 36, 37, 38 та 39 цієї Конвенції, Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб їхня юрисдикція не залежала від умови, що дії криміналізовано в місці, де їх було вчинено. Дане положення Конвенції може бути використане, зокрема в контексті екстрадиції. Наприклад, Європейська конвенція про видачу правопорушників у статті 2 встановлює умовою для видачі таку, що правопорушення за законами як Запитуючої, так і Запитуваної сторони має каратися на максимальний термін не менше одного року позбавлення волі. Це фактично вимагає криміналізації діянь на території обох держав. Аналогічні положення передбачені і в більшості двосторонніх екстрадиційних договорів України. Якщо ж застосовувати вищезгадане положення Стамбульської конвенції, то воно може бути підставою для видачі правопорушників навіть у випадку, коли відповідні дії не криміналізовано на території Запитуваної держави [2] (наприклад, у деяких арабських країнах не криміналізовані окремі форми сексуального насильства, примушування до шлюбу, каліцтво статевих органів, примусова стерилізація тощо). Те саме стосується встановлення юрисдикції над правопорушеннями, вчиненими власними громадянами на території іноземних держав, законодавство яких передбачає умову, що кримінальне переслідування може бути розпочато лише після повідомлення жертви правопорушення або надання інформації державою, на території якої було вчинено правопорушення (частина 4 статті 44 Конвенції). Тобто умова про так зване «приватне обвинувачення», якщо така діє на території держави вчинення злочину, не завадить ініціюванню кримінального переслідування щодо власних громадян-кривдників.

Стаття 44 Стамбульської конвенції передбачає ще низку інших юрисдикційних аспектів, які можуть бути впроваджені в українське законодавство.

Питання

Чому розбіжності між положеннями українського законодавства та Стамбульської конвенції не можна ліквідувати шляхом внесення змін до законодавства, а лише через ратифікацію Конвенції?

Відповідь

Стамбульська конвенція є комплексним інструментом, всі її положення взаємопов'язані та відповідно тлумачаться. Наразі окремі положення Конвенції були інкорпоровані до різних українських нормативно-

правових актів. Відповідно їхнє тлумачення та реалізація відбувається в контексті цих актів, без системного зв'язку, що призводить до законодавчих прогалин, неузгодженостей в правозастосуванні та в цілому до встановлення нижчих стандартів, ніж у Конвенції, де різні стандарти підкріплюють один одного. Різниця в реалізації стандартів стане ще помітнішою з часом, коли положення Конвенції, яка є «живим інструментом», знаходитимуть подальший розвиток у правозастосовній практиці держав-сторін Конвенції та звітах її моніторингових органів.

Додаткові пропозиції

Провести подальшу роботу (зокрема консультації) щодо виявлення додаткових прикладів неузгодженості між положеннями Стамбульської конвенції та українським законодавством.

Розробити комплексний перелік положень Стамбульської конвенції, які не знайшли відображення в українському законодавстві. Провести окремі консультації щодо статті 44 Конвенції для з'ясування потенційних шляхів імплементації цих положень у українське законодавство.

Сформувати пропозиції щодо шляхів впровадження стандартів Стамбульської конвенції до українського законодавства та правозастосовної практики.

ПРОБЛЕМА 4

ПРОБЛЕМОЮ Є НАДАННЯ ВЗАЄМНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ, В ЕКСТРАДИЦІЇ ЧИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ АБО КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ У ВИПАДКАХ, ЯКЩО МІЖ СТОРОНАМИ КОНВЕНЦІЇ НЕ УКЛАДЕНО ВІДПОВІДНОГО ДВОСТОРОНЬОГО ЧИ БАГАТОСТОРОНЬОГО МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ.

Наразі Україна має двосторонні угоди про взаємну правову допомогу з 69 країнами (більшість із них не є членами Ради Європи).

Україна є Стороною Європейської конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах, Сторонами якої є всі 47 держав-членів Ради Європи та ще три держави (станом на травень 2021 року), а також ряду інших багатосторонніх договорів Ради Європи з відповідних питань.

Питання

Чому чинних договорів недостатньо для здійснення Україною міжнародного співробітництва? Чи покривають вони всі аспекти міжнародної співпраці у випадках ґендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього?

Відповідь

Як учасниця основних міжнародно-правових договорів та член міжнародних організацій Україна має юридичні підстави для співпраці з іншими державами в кримінальних справах, незалежно від застосування відповідних положень Стамбульської конвенції щодо надання взаємної правової допомоги.

Але крім чинних положень ратифікованих договорів у главі VIII Стамбульської конвенції міститься ряд інших положень, які можуть сприяти налагодженню співпраці не лише між уповноваженими органами в кримінально-процесуальній сфері, але також і між усією системою уповноважених органів держав-сторін Конвенції, які здійснюють заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству й відповідальні за захист постраждалих.

Як допоможе вирішити проблему ратифікація Стамбульської конвенції?

Глава VIII Стамбульської конвенції («Міжнародне співробітництво»), яка регулює співробітництво Сторін Конвенції задля реалізації її положень, може стати важливим інструментом для поглиблення співпраці між Україною та іншими країнами, що ратифікували Конвенцію.

Положення частини 3 статті 62 Стамбульської конвенції передбачає, що Конвенція може бути підставою для надання взаємної правової допомоги в кримінальних справах, у екстрадиції чи виконанні судових рішень у цивільних або кримінальних справах у випадках, якщо між Сторонами Конвенції не укладено відповідного двостороннього або багатостороннього міжнародного договору.

Застосування положень глави VIII Стамбульської конвенції сприятиме налагодженню співпраці консульських установ України при здійсненні консульського захисту громадян і громадянок України за кордоном і уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в державі-стороні Конвенції, в якій перебувають відповідні громадяни чи громадянки (частина 5 статті 18 у зв'язку з частиною 1 статті 62 Конвенції).

Висновок

Стамбульська конвенція є ефективним інструментом поглиблення співпраці між Україною та іншими країнами, що ратифікували Конвенцію, у випадках ґендерно зумовленого насильства, зокрема домашнього.

Ратифікація Конвенції посилить міжнародну співпрацю, що сприятиме зміцненню євроінтеграційного руху держави.

Додаткові пропозиції

Оскільки питання міжнародного співробітництва за Конвенцією є комплексним (за різні напрямки реалізації такої співпраці в різних державах відповідають різні органи), воно потребує додаткового вивчення. Зокрема з'ясування того, які саме державні органи України будуть задіяні та які повноваження/відповідальність буде покладено на них для здійснення різних аспектів міжнародного співробітництва.

ЧАСТИНА 3. ЯК РОЗВІНЧАТИ МІФИ ПРО СТРАМБУЛЬСЬКУ КОНВЕНЦІЮ?

Навколо Стамбульської конвенції вже за певний час після її появи почали виникати різноманітні міфи, які перекручували її зміст і вводили в оману громадян у різних країнах, що зумовлювало супротив ратифікації Конвенції.

Розвінчання таких міфів присвячено чимало публікацій, зокрема і у виданнях Ради Європи. Та попри це міфи й надалі обертаються соціальними мережами та вигулькують у засобах масової інформації.

Посилаючись на згадані публікації та інші аналітичні матеріали, наводимо нижче найпоширеніші з міфів, а також аргументи, які допомагають викривати їх.

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ, ПІДГОТОВЛЕНІ РАДОЮ ЄВРОПИ

16 днів без насильства - <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/16-days-of-activism-against-gender-based-violence-in-ukraine-new-information-materials?inheritRedirect=true&redirect=%2Fen%2Fweb%2Fkyiv%2Fthe-istanbul-convention-a-tool-to-advance-in-fighting-violence-against-women-and-domestic-violence-in-ukraine>.

Міфи та факти про Стамбульську конвенцію - <https://www.coe.int/en/web/genderequality/-/learn-about-myths-and-facts-about-the-istanbul-convention-in-ukraine>.

Висновок Венеційської Комісії «Висновок щодо Вірменії про конституційні наслідки ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція)», ухвалений Венеційською Комісією на 120 пленарному засіданні (Венеція, 11-12 жовтня 2019 року).

МІФ 1

КОНВЕНЦІЯ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ЖІНОК І ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА БОРТЬБУ З ЦИМИ ЯВИЩАМИ Є ЧУЖОРІДНИМ ДОКУМЕНТОМ, ДО РАТИФІКАЦІЇ ЯКОГО УКРАЇНУ ПРИМУШУЮТЬ ІНШІ КРАЇНИ, КОТРІ ЧИНЯТЬ ТИСК І ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЄ КЕРУВАННЯ.

Необхідно зазначити, що представники Уряду України (Міністерства юстиції, Постійного представництва України в Раді Європи) були членами тимчасового комітету, що працював над Стамбульською конвенцією. Вони брали участь у понад 10 спільних зустрічах та обговореннях. Після досягнення консенсусу комітет передав текст Конвенції до Комітету міністрів Ради Європи, який складається з міністрів закордонних справ країн-членів організації. Україна є серед авторів Конвенції. Вона підписала її без жодного зовнішнього тиску і таким чином дала згоду на ратифікацію.

Разом із тим, окрема країна не може змінити текст Конвенції за власним бажанням і на свій розсуд. Якщо кілька країн за певний час роботи Конвенції мають зауваження і бачать, що якісь її положення не працюють, починається спільна та тривала процедура внесення змін.

МІФ 2

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ВЕДЕ ДО РУЙНУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ, НЕСЕ ЗАГРОЗИ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї ТА ТРАДИЦІЙНИМ ДЛЯ НАШОГО НАРОДУ СІМЕЙНИМ ЦІННОСТЯМ, АДЖЕ ПІД ПРИКРИТТЯМ БОРТЬБИ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ ВОНА ПРОПАГУЄ ГЕНДЕРНУ ТА ЛГБТ-ІДЕОЛОГІЮ ТА ЗМІНУ ЗАКОНОДАВСТВА.

Стамбульська конвенція спрямована на боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством та на допомогу потерпілим. Зауважимо, що таке насильство здійснюється якраз у звичайних сім'ях, які дехто називає традиційними. А якщо в сім'ї коїться насильство, то вона фактично вже зруйнована.

Конвенція не вимагає внесення змін до національного законодавства про шлюб, сім'ю та всиновлення (удочеріння), а також не пропагує ЛГБТ-ідеологію, що легко побачити, ознайомившись з текстом Конвенції.

Запобігання насильству, робота з кривдниками, як це відстоює Конвенція, сприятимуть саме збереженню, а не руйнуванню сімей.

МІФ 3

КОНВЕНЦІЮ НЕ РАТИФІКУЮТЬ КРАЇНИ З СИЛЬНИМИ РЕЛІГІЙНИМИ ТРАДИЦІЯМИ.

Аргумент противників ратифікації Стамбульської конвенції щодо суперечностей між Конвенцією та релігією, «розбивається» через рішення країн із сильними релігійними традиціями, причому, у різних віросповіданнях, які вже ратифікували цей міжнародний документ. Згадаємо мусульманську Боснію та Герцеговину, православні Сербію, Грецію, Кіпр, Чорногорію та Грузію, католицькі Іспанію, Італію, Польщу, Ірландію, протестантські Німеччину, Швецію, Данію.

МІФ 4

КОНВЕНЦІЯ СПРЯМОВАНА НА СКАСУВАННЯ ВІДМІННОСТЕЙ МІЖ ЖІНКАМИ ТА ЧОЛОВІКАМИ.

Як зазначається в брошурі, підготовленій Радою Європи, «Стамбульська конвенція не прагне «скасувати відмінності» між жінками та чоловіками й не має на увазі, що жінки та чоловіки є або повинні бути «однаковими».

Конвенція вимагає вжиття заходів для протидії ідеї про те, що жінки є статусно «нижчими» за чоловіків. Забобони, стереотипи, звичаї та традиції, як і раніше, сприяють чоловікам утримувати вигідні позиції у багатьох питаннях, наприклад, у приватних та суспільних сферах, у політичному житті, на роботі, в системах освіти, в повідомленнях про злочини до поліції або в суді. Це ускладнює жінкам можливість розкрити те, що вони є жертвами насильства, і зменшує повагу до їхніх прав». (Міфи і факти про Стамбульську конвенцію – <https://www.coe.int/en/web/genderequality/-/learn-about-myths-and-facts-about-the-istanbul-convention-in-ukraine>).

МІФ 5

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ВИМАГАЄ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ І ВСТАНОВЛЮЄ НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.

Як зазначають експерти Ради Європи, «Стамбульська конвенція не встановлює нові стандарти щодо гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації, зокрема щодо юридичного визнання одностатевих пар. Принцип недискримінації за ознакою гендерної ідентичності або сексуальної орієнтації ґрунтується на юридичних зобов'язаннях, що вплива-

ють з інших правових документів, в першу чергу, Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (стаття 14: Заборона дискримінації, протокол №12) та прецедентного права Європейського суду з прав людини (див., наприклад, Ольярі проти Італії, 2015, Ратценбюк та Сейдл проти Австрії, 2017), а також Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи (2010 р.) №5 державам-членам про заходи щодо боротьби з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності». (Міфи і факти про Стамбульську конвенцію – <https://www.coe.int/en/web/genderequality/-/learn-about-myths-and-facts-about-the-istanbul-convention-in-ukraine>).

МІФ 6

ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕР», ЯКЕ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ В КОНВЕНЦІЇ, НЕ ПРИТАМАННЕ УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВУ.

Вперше в українському законодавстві терміни, похідні від по поняття «гендер», були використані в 2001 році в Указі Президента «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні». В 2005 році було ухвалено закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»⁶, в якому надано визначення поняттям «гендерна рівність», «гендерно-правова експертиза», «гендерно дезагрегована статистика». На сьогодні в Україні існує понад 400 документів, у яких використовується гендерна термінологія.

МІФ 7

ФОРМУЛЮВАННЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ТА ВИКЛАЛЕНІ В НІЙ ІДЕОЛОГЕМИ НЕ МАЮТЬ НИЧОГО СПІЛЬНОГО З ПРОБЛЕМОЮ НАСИЛЬСТВА ПРОТИ ЖІНОК.

Мета Стамбульської конвенції викладена в її «Преамбулі» – «створити Європу, вільну від насильства стосовно жінок і домашнього насильства». Тому держави-члени зобов'язані впровадити національну законодавчу базу для подолання, запобігання та переслідування всіх форм насильства стосовно жінок. Крім того, Конвенція наголошує на взаємозв'язку між розширенням прав і можливостей жінок, тобто гендерною рівністю, і викоріненню усіх форм насильства стосовно жінок.

Насильство стосовно жінок походить не лише від біологічних відмінностей між чоловіками та жінками, тобто від статі, але головним

⁶ Стаття 3(с) Стамбульської конвенції; Стамбульська конвенція, Запитання та відповіді (далі – Рада Європи, Запитання та відповіді), 6.

чином – від «соціально закріплених ролей, поведінки, діяльності та характерних ознак, які певне суспільство вважає належними для жінок і чоловіків». Такі стереотипні гендерні ролі сприяють підпорядкованому статусу жінок у суспільстві й можуть призвести до того, що така шкідлива практика та насильство стосовно жінок стануть прийнятними в приватній та публічній сферах⁷.

МІФ 8

ЖОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЧИ РЕСУРСІВ ДЛЯ БОРТЬБИ ЗІ ЗЛОМ, ЯКИМ Є ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО, СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ НЕ ДОДАЄ.

З ухваленням Конвенції запобігання такому насильству та боротьба з ним стає вже не питанням наявності політичної волі в уряді, а юридичним зобов'язанням країни згідно з міжнародним правом. Це включає законодавчі зміни, здійснення практичних заходів і надання фінансування для забезпечення нульової терпимості до насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Крім того, у Стамбульській конвенції чітко зазначається, що насильство стосовно жінок та домашнє насильство більше не можна вважати приватною справою і що держави повинні посісти тверду позицію та вжити заходів щодо запобігання насильству, захисту потерпілих та покарання винних. (Міфи та факти про Стамбульську конвенцію, брошура PE – <https://rm.coe.int/ukr-2020-brochure-ic-myths-and-facts-ukr-25112020/1680a07ee9>).

МІФ 9

СТАТИСТИКА СТОСОВНО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НАЙГІРША САМЕ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ, ЯКІ РАТИФІКУВАЛИ СТАМБУЛЬСЬКУ КОНВЕНЦІЮ.

У країнах, які ратифікували Стамбульську конвенцію, більшою є фіксація випадків домашнього насильства через роботу поліції, соціальних служб, медичної сфери, освітніх закладів.

У зв'язку з ухваленням змін до законодавства, пов'язаних з необхідністю ратифікації Конвенції (2017 рік) статистика звернень щодо домашнього насильства до Національної поліції України в 2020 році зросла в 1,6 раза порівняно з 2019 роком.

⁷ У тій же публікації.

міф 10

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ЗАПРОВАДЖУЄ НАДДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЮЮЧИЙ ОРГАН ГРЕВІО (GREVIO), ЯКИЙ ВІДПОВІДАТИМЕ ЗА ДОТРИМАННЯ НОРМ ДАНОЇ КОНВЕНЦІЇ АБО, ІНШИМИ СЛОВАМИ, ЗА ВТІЛЕННЯ ҐЕНДЕРНОЇ ІДЕОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО.

Україна, ратифікувавши низку документів Ради Європи, бере на себе зобов'язання звітувати до Комітетів цієї міжнародної організації. Йдеться про такі структури, як ГРЕТА (протидія торгівлі людьми), ГЕК (гендерна рівність), ГРЕКО (протидія корупції), Європейська комісія з ефективності правосуддя, MONEYVAL (Комітет експертів з оцінки заходів протидії легалізації злочинних доходів і заходів з фінансуванням тероризму), ECRI (Європейська комісія проти расизму та нетерпимості), інші. Україна також виконує рішення Європейського суду з прав людини, як і решта членів РЄ, окрім РФ. Україна звітує до Комітетів ООН. Моніторингові місії Комітетів РЄ відбуваються в усіх країнах РЄ. Відповідно, ГРЕВІО не є наддержавним контролюючим органом і нічого нового не запроваджує, окрім розширення тематики співпраці з міжнародними організаціями.

міф 11

ІЗ РАТИФІКАЦІЄЮ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ВІДБУДЕТЬСЯ ІНДОКТРИНАЦІЯ ДІТЕЙ ҐЕНДЕРНОЮ ІДЕОЛОГІЄЮ, КОТРА ЗА СВОЄЮ СУТНІСТЮ Є ДЕСТРУКТИВНОЮ, МОРАЛЬНО ТА ПСИХІЧНО ТРАВМУВАТИМЕ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ. ТОМУ ЦЯ КОНВЕНЦІЯ НЕ МОЖЕ БУТИ РАТИФІКОВАНА В УКРАЇНІ.

Стамбульська конвенція вважає освіту важливим аспектом запобігання насильству стосовно жінок, оскільки ставлення, переконання та моделі поведінки формуються на дуже ранньому етапі життя. Втім Конвенція є достатньо гнучкою і дозволяє державам самим вирішувати, коли і як розглядати питання гендерної рівності, взаємної поваги та насильства в процесі надання формальної чи неформальної освіти.

Відтворення стереотипних моделей поведінки в освіті означає обмеження розвитку природних талантів і здібностей дівчат і хлопців, свободи вибору ними свого освітнього та професійного шляху, а також їхніх життєвих можливостей. Отримувана дітьми освіта суттєво впливає на те, що вони думають про себе та своїх однолітків і як вони взаємодіють із особами протилежної статі. (Міфи та факти про Стамбульську конвенцію, брошура РЄ – <https://rm.coe.int/ukr-2020-brochure-ic-myths-and-facts-ukr-25112020/1680a07ee9>)

Життя дітей морально і психічно травмує домашнє насильство. Дитина-свідок домашнього насильства прирівнюється до жертви.

Діти повинні розуміти, що вони мають право вибору. Якщо хлопець хоче займатися танцями, а дівчинка дзюдо чи конструюванням електричних приладів, ніхто не має забороняти чи висміювати їхнє бажання. Тож руйнівними є стереотипи, з якими Конвенція пропонує боротися.

МІФ 12

КОНВЕНЦІЯ ПОРУШУЄ ПРАВО БАТЬКІВ НА ВИХОВАННЯ СВОЇХ ДІТЕЙ.

Конвенція не регулює сімейних відносин. Будучи спрямованою на протидію домашньому насильству, вона сприяє зміцненню сім'ї та взаємовідносин батьків і дітей.

Дитина не є власністю батьків, це рівноправний член сім'ї, який має право голосу.

У висновку Венеційської Комісії «Висновок щодо Вірменії про конституційні наслідки ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), ухваленому Венеційською Комісією на 120 пленарному засіданні (Венеція, 11-12 жовтня 2019 року) зазначається (пункт 82.), що «стаття 14 Стамбульської конвенції не втручається в право батьків виховувати своїх дітей відповідно до власних переконань. Насправді це питання перебуває поза сферою дії Стамбульської конвенції. Стаття 14 цієї Конвенції просто вимагає від держав-сторін, коли це здається доречним, включати до шкільних навчальних планів навчальні матеріали з питань, згаданих у положенні. Вона робить це, відображаючи той факт, що, як зазначалося, насильство стосовно жінок і домашнє насильство часто породжені шкідливими ґендерними стереотипами й упередженнями, які є частиною світогляду людей, їхніх переконань і поведінкових схем, а також, що світогляд, переконання й поведінкові схеми «формується на дуже ранніх етапах життя».

МІФ 13

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ДИСКРИМІНУЄ ЧОЛОВІКІВ І РОБИТЬ ІХ ОДНОБІЧНО ВІДПОВІДАЛЬНИМИ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.

Ґендерно нейтральне визначення домашнього насильства підтверджує, що жертвами домашнього насильства можуть бути чоловіки, діти та літні люди⁸. Однак зазвичай визнається, що більшістю жертв, які потерпають від домашнього насильства, є жінки⁹.

⁸ Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 41.

⁹ ЄСПЛ, «Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey), № 33401/02, рішення від 9 червня 2009 року.

Стамбульська конвенція визнає це та заохочує держави-сторони застосовувати її положення до всіх жертв домашнього насильства, зокрема до чоловіків, дітей і літніх людей¹⁰.

МІФ 14

РАТИФІКАЦІЯ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ НЕ ПІДТРИМУЄТЬСЯ БІЛЬШІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Цей аргумент не містить верифікованих даних, які б його підтверджували. Необхідні дослідження.

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ НЕРАТИФІКАЦІЇ КОНВЕНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Прагнучи вступу до ЄС, Україна не може ігнорувати важливі документи, ухвалені на європейському рівні.

Стамбульська конвенція визнана міжнародною спільнотою, зокрема ООН, і є найкращим документом, який створює систему стандартів, пов'язаних із захистом від насильства щодо жінок та домашнього насильства, і відмова від ратифікації Конвенції суперечить підтримці Україною міжнародних стандартів у галузі прав людини.

Не ратифікуючи Конвенцію, Україна автоматично потрапляє до групи країн, які не визнають міжнародних стандартів щодо прав людини.

Враховуючи високий рівень неприйняття Конвенції з боку Російської Федерації та її активну роботу з протидії ратифікації Конвенції на міжнародному рівні, нератифікація Стамбульської конвенції Україною одночасно свідчить про серйозний російський вплив на національну політику, так і про залежність національної політики від РФ.

Нератифікація Конвенції призводить до того, що постраждалі залишаються незахищеними від усіх видів насильства, оскільки національне законодавство не покриває всі визначені в Конвенції його види.

Ухвалення національного законодавства не замінює необхідності ратифікації Стамбульської конвенції. Сьогодні в Україні діє закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», на виконання якого прийняті підзаконні нормативно-правові акти. Але до нього не можна зводити всю протидію гендерно зумовленому насильству.

¹⁰ Те саме джерело.

**Що сказати тим, хто має сумніви
в необхідності ратифікації
Стамбульської конвенції?**

Дизайн та комп'ютерна верстка:
Н. Тілікіна

Формат 60x90/16
Ум. друк. арк. 2,09
Замовлення № ____
Тираж 500

Надруковано ФОП Харченко В.О.

